

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ประชากรผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 18 คน และครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายใน จำนวน 55 คน รวม 73 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่แต่ละกระทรวงคำถามสะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสำคัญ ๆ ที่มีอยู่แล้วในวงการเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ตลอดจนเป็นไปตามขอบข่ายของงานนิเทศภายในตามเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จากนั้นผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ แล้วนำมาเสนอเป็นความเรียง

ข้อสรุปที่ได้จากแบบสอบถาม มีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 40 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานสูงกว่า 10 ปีขึ้นไป วุฒิทางการศึกษา ระดับปริญญาตรีทุกคน และทุกคนเคยเข้าร่วมอบรมประชุมสัมมนาเรื่องการนิเทศภายในทั้งหมด สำหรับครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายใน เป็นเพศหญิง 34 คน ชาย 21 คน อายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น มีประสบการณ์ในการทำงานสูงกว่า 10 ปี วุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรีร้อยละ 80.00 นอกนั้นต่ำกว่าปริญญาตรี เคยเข้าร่วมการอบรมประชุมสัมมนา ร้อยละ 70.91 สำหรับหน่วยงานที่จัดการอบรมประชุมสัมมนา เรื่อง เกี่ยวกับการนิเทศภายใน คือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานการนิเทศภายในตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

1. โรงเรียนกำหนดผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในอย่างชัดเจน ผู้รับผิดชอบมีความเข้าใจ ขอบข่ายของงานและความรับผิดชอบของตน จากตารางที่ 3 ถึงตารางที่ 8 ปรากฏว่าความเห็นที่ว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในโรงเรียนเท่าที่ควร ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนให้ความเห็นไม่ตรงกัน แต่โรงเรียนส่วนมากมีการกำหนดผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในอย่างชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นทางการและได้ผ่านความเป็นชอบของคณะครูในโรงเรียนมาแล้ว ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในมีความรู้ความเข้าใจ ภารกิจ การนิเทศภายในของตนเองเป็นอย่างดี

2. โรงเรียนจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการวางแผนการนิเทศจากตารางที่ 9, 10 และ 14 ปรากฏว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้มีการนำเอาข้อมูลที่โรงเรียนมีอยู่ไปใช้ในการวางแผนการนิเทศภายใน ตลอดจนมีการนำเอาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูที่แสดงให้เห็นการพัฒนาการสอนของครูมาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนการนิเทศภายใน และมีการนำเอาความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูมาใช้ประกอบในการวางแผนการนิเทศภายใน นอกจากนี้โรงเรียนส่วนมากยังมีการจัดเก็บข้อมูลย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปีการศึกษาไว้อย่างเป็นระบบเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการนิเทศภายในด้วย มีเพียงส่วนน้อยที่การจัดเก็บข้อมูลยังไม่เป็นระบบ

3. โรงเรียนวางแผนการนิเทศที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน จากตารางที่ 15 ถึง 19 ปรากฏว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีแผนการนิเทศภายในโรงเรียน และแผนการนิเทศภายในโรงเรียนตอบสนองความต้องการและระดับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูตลอดถึงกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการนิเทศภายในเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ และความสามารถของครู นอกจากนี้ยังมีการประชุมชี้แจงเพื่อหารายละเอียดของแผนการนิเทศภายในให้ครูทุกคนได้รับทราบและมีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้ปฏิบัติ

4. โรงเรียนดำเนินการตามแผนการนิเทศที่วางไว้จากตารางที่ 20, 24 และ 27 ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในได้ดำเนินการตาม

แผนการนิเทศภายในที่กำหนดไว้ มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้ดำเนินการตามแผนตลอดถึงมีการศึกษาหารูปแบบ วิธีการ และเครื่องมือในการนิเทศภายใน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยอมรับการนิเทศของผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการนิเทศภายใน

5. โรงเรียนประเมินผลการนิเทศอย่างเป็นระบบและทำผลการประเมิน มาปรับปรุงการนิเทศของโรงเรียนปรากฏว่า จากตารางที่ 25 โรงเรียนส่วนใหญ่มีแผนการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ไม่มีแผนการประเมินผลดังกล่าว

นอกจากนั้น ในการเขียนแผนการสอนของครูจากตารางที่ 21 และ 22 ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในพ้องมีความเห็นไม่ตรงกัน กล่าวคือ ครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในส่วนมากเห็นว่า ครูส่วนใหญ่เขียนแผนการสอน เพียงเพื่อให้ผู้บริหารตรวจเท่านั้นแต่ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

1. โรงเรียนกำหนดผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในอย่างชัดเจน ผู้รับผิดชอบมีความเข้าใจ ขอบข่ายของงาน และความรับผิดชอบของตน จากแบบสอบถามข้อ 1-4 และ 19 ในกรณีที่ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในเท่าที่ควร ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน และควรเชิญศึกษานิเทศก์จากภายนอกนิเทศชี้แจง ในกรณีการนิเทศภายในของคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งไม่ได้สร้างความพึงพอใจให้แก่ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียน ปรากฏว่าส่วนใหญ่เห็นว่าควรสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของครูในการนิเทศภายใน

2. โรงเรียนจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการวางแผนการนิเทศ จากแบบสอบถามข้อ 6-8 ในกรณีที่โรงเรียนยังไม่มีแผนการนิเทศภายใน ส่วนใหญ่เสนอว่าควรจัดประชุมวางแผนในการจัดทำแผนการนิเทศภายใน และควรสำรวจข้อมูลทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผน ในการที่จะให้ครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรรวให้คณะครูเข้าร่วมประชุมวางแผน หรือควรเขียนปัญหา อุปสรรค และความต้องการให้คณะกรรมการนิเทศภายในใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน

3. โรงเรียนวางแผนการนิเทศที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน จากแบบสอบถามข้อ 12, 13, 14 และ 15 ในกรณีที่โรงเรียนได้เป็นโรงเรียนต้นแบบการนิเทศภายในโรงเรียนของอำเภอ ส่วนใหญ่เห็นว่าควรประชุมครูเพื่อเตรียมการพัฒนาการนิเทศภายใน และควรปรับปรุงแผนการนิเทศภายในของโรงเรียนให้เหมาะสม การดำเนินการเกี่ยวกับแหล่งวิทยากรในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เห็นว่าควรขอความร่วมมือกับแหล่งวิทยากรในท้องถิ่น และควรสำรวจแหล่งวิทยากรในท้องถิ่นให้ครอบคลุมและทั่วถึง ในกรณีที่โรงเรียนยังไม่มีเครื่องมือในการนิเทศภายใน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดประชุมคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อปรับปรุงเครื่องมือที่มีอยู่เดิม และเห็นว่าควรเชิญศึกษานิเทศก์ หรือผู้อำนวยการมาร่วมจัดทำเครื่องมือในการนิเทศ และเครื่องมือในการนิเทศภายในที่ดีนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าควรเป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและเป็นเครื่องมือที่เคยนำไปทดลองใช้และปรับปรุง

4. โรงเรียนดำเนินการตามแผนการนิเทศที่วางไว้ จากแบบสอบถามข้อ 9, 10 สำหรับวิธีการนิเทศภายใน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรใช้วิธีเข้าเยี่ยมชั้นเรียน และสังเกตการสอน นอกจากนี้เห็นว่าควรใช้วิธีสนทนากับครูเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน ในกรณีการดำเนินงานตามกำหนดการหรือปฏิทินการนิเทศ ส่วนใหญ่เห็นว่าควรยืดหยุ่นตามเวลาและโอกาสอันควร

5. โรงเรียนประเมินผลการนิเทศอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการนิเทศของโรงเรียน จากแบบสอบถามข้อ 16, 17, 18 และ 20 ในกรณีเกี่ยวกับแผนการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่าระยะเวลาการประเมินจะต้องเหมาะสม และควรระบุวิธีการประเมินที่ชัดเจน สำหรับการรายงานผลการประเมินผลการนิเทศภายในให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบ จะเกิดผลดีต่อโรงเรียนอย่างไร ส่วนมากมีความเห็นว่าเป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน ในส่วนของแนวทางที่จะพัฒนางานนิเทศภายใน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรเสนอให้มีการประเมินผลการนิเทศภายในตามสภาพที่แท้จริง

สำหรับการเขียนแผนการสอนของครูจากแบบสอบถามข้อ 11 ส่วนใหญ่เห็นว่าควรแจ้งให้คณะครูในโรงเรียนส่งแผนการสอนเพื่อให้ผู้บริหารตรวจสอบล่วงหน้าก่อนนำไปใช้สอน และผู้บริหารโรงเรียนพร้อมทั้งกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนควรทำเป็นตัวอย่างและ เสนอแนะให้ทำสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงรายครั้งนี้ มีผลการศึกษาที่เป็นประเด็นควรนำมาอภิปรายดังนี้

โรงเรียนกำหนดผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในอย่างชัดเจน ผู้รับผิดชอบเข้าใจขอบข่ายของงาน และความรับผิดชอบของตน ปรากฏว่าในด้านการให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียน ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในให้ความเห็นต่างกัน กล่าวคือผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นด้วย แต่ครูผู้สอนที่กรรมการนิเทศภายในเห็นด้วย แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งสองฝ่ายได้รับข้อมูลไม่ตรงกัน ขาดการสื่อสารซึ่งกันและกันในเรื่องการนิเทศภายใน ซึ่งครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในให้ความเห็น

ว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่ได้ติดตามการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง และไม่ได้เอาใจใส่เท่าที่ควร ในส่วนของผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่าได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ แต่มีภารกิจอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบมาก ประกอบกับไม่มั่นใจในการนิเทศ เนื่องจากความรู้ด้านวิชาการไม่เพียงพอ ดัง วิเชียร ติยานันท์ (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและสรุปว่า ผู้นิเทศมืองานที่รับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาในการนิเทศ ขาดความรู้ ความเข้าใจในการนิเทศภายในและทั้งสองฝ่าย สรุปว่า ควรมีการประชุมคณะกรรมการนิเทศภายในเพื่อทบทวนภารกิจการนิเทศภายในร่วมกันสำหรับการกำหนดผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายใน นั้น พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแต่งตั้งกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษรและ คณะกรรมการนิเทศภายในได้ผ่านความเห็นชอบของคณะครูในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่ง คณะกรรมการนิเทศภายในส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในภารกิจ ซึ่งคณะกรรมการนิเทศภายใน ของตนเองเป็นอย่างดี ดังที่ ทองคำ ผดุงสุข (2532, หน้า 150) กล่าวว่า ผู้ทำหน้าที่ในการนิเทศต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางพอที่จะช่วยให้สามารถอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ได้ เพราะการแก้ปัญหาไม่ได้มีขอบเขตจำกัดตายตัว ความรู้ความเข้าใจในเรื่องมานุษยวิทยา วิทยาศาสตร์จะช่วยให้ผู้นิเทศนำศรัทธาเลื่อมใสยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพันธ์ แสงเพ็ญ (2537, บทคัดย่อ) ที่พบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่เอื้อต่อการนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต การแต่งกายเหมาะสม สะอาด สุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ มีอัธยาศัยดี มีน้ำใจต่อทุก ๆ คน มีความเสียสละและทำงานร่วมกับครูด้วยความเต็มใจ

สำหรับด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการวางแผนการนิเทศ จากการศึกษาพบว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน ในการนำเอาความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูมาเป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ตลอดถึงการนำเอาข้อมูลที่โรงเรียนมีอยู่ทั้งย้อนหลัง 3 ปี ปัจจุบัน และความต้องการของครูในการนิเทศภายในมาใช้ในการวางแผน รวมถึงการมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนในการวางแผนการนิเทศภายใน โดยการเสนออุปสรรค ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประโยชน์ เจริญพุทธ (2541, บทคัดย่อ) ที่พบว่า การให้คณะครูมีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการโรงเรียน มีการกำหนดเป้าหมายในการวางแผนปฏิบัติการนิเทศไว้ชัดเจน ให้

โอกาสคณะกรรมการแสดงความคิดเห็นปรับปรุงแผนการปฏิบัติการนิเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของ คณะครู ทำให้เกิดการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ มงคล อินทนา (2538, บทคัดย่อ) ที่ได้สรุปว่า ผู้บริหารต้องการให้มีการประชุมชี้แจงให้ ครูเห็นความสำคัญของการนิเทศการสอน มีการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศให้ชัดเจน ควรพัฒนา ผู้บริหารโรงเรียนให้วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู มีการประชุมชี้แจง ประชุมสัมมนา ให้ครู มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ปัญหาาร่วมกัน มีการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศให้ชัดเจนด้วย การปรับปรุงระบบงานสารบรรณการเพิ่มข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ในด้านการวางแผนการนิเทศสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ปรากฏว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีแผนการนิเทศภายในโรงเรียน และแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ตอบสนองความต้องการและระดับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ตลอดถึงกิจกรรมที่ กำหนดไว้ในแผนการนิเทศภายในเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ และความสามารถของครู ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประโยชน์ เจริญบุท (2540, บทคัดย่อ) ที่พบว่าการให้คณะครูมี ส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และความต้องการโรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายใน การวางแผนปฏิบัติการนิเทศให้ชัดเจน ให้โอกาสคณะกรรมการแสดงความคิดเห็นปรับปรุงแผนการปฏิบัติ การนิเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของคณะครู ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ (2538, หน้า 8) กล่าวว่า แผนการนิเทศที่ดีและการรายงานผลการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการลงมือพัฒนาครูของผู้นิเทศ จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงในภาวะปกติ ในการทำงาน สืบเนื่องจากการที่ครูได้รับความช่วยเหลือจนแสดงพฤติกรรมสำคัญ ที่ส่งผลต่อการ เรียนรู้ของนักเรียน ที่ครูมีปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงผลสุดท้ายปลายทางให้นักเรียนได้รับ การพัฒนาการรอบด้านเต็มศักยภาพ เนื่องจากการวางแผนเป็นการวางแผนแนวทางในการดำเนินงาน ให้ไปสู่นโยบายและเป้าหมายที่ต้องการ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็น กรรมการนิเทศภายใน จะต้องศึกษาวิธีการวางแผนทั้งระยะยาวและระยะสั้น ดังที่ อุทิศ จิตวิงษ์ (2531, หน้า 123) กล่าวว่า การวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนต้อง มีการวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน โดยจัดทำแผนพัฒนาการและกำหนดวิธีการดำเนินงาน โดยจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี และแผนพัฒนาการศึกษาประจำปี พร้อมทั้งมีการติดตามผล และรายงานผลไปยังหน่วยงานต้นสังกัดด้วย

สำหรับการดำเนินการตามแผนนิเทศที่วางไว้ของโรงเรียน ปรากฏว่าส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในได้ดำเนินการตามแผนการนิเทศภายในตามที่กำหนดไว้ มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ ในการดำเนินงานตามแผนจะต้องมีการกำหนดการ หรือปฏิทินการปฏิบัติการให้ชัดเจน และคณะกรรมการจะต้องพยายามปฏิบัติงานนิเทศให้ได้ตามกำหนดและในการออกปฏิบัติงานนิเทศทุกครั้งจะต้องมีเครื่องมือ หรือสื่อไปด้วยทุกครั้ง เพื่อจะได้ข้อมูลจำเป็นในการพัฒนาการนิเทศภายใน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนได้ปฏิบัติงานร่วมกันศึกษารูปแบบ วิธีการ และสื่อ เครื่องมือในการนิเทศไว้แล้ว สำหรับการนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะมีสื่อและเครื่องมือที่ดีแล้ว จะต้องมียุทธศาสตร์ในการนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพ ดังที่ ทองคำ ผดุงสุข (2532, หน้า 150) ได้กล่าวว่า หลักในการดำเนินการที่พอได้เป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาขีดความสามารถที่วางไว้คือ ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นประชาธิปไตยเป็นการสร้างสรรค์ เริ่มต้นจากสภาพปัจจุบัน คือการศึกษาสภาพปัจจุบันและวิธีการแก้ปัญหา ช่วยพัฒนาความสามารถและความเชื่อมั่นของครู ตั้งอยู่บนรากฐานวิชาชีพ สร้างบรรยากาศ และความสัมพันธ์ต่อกัน

ในส่วนของการประเมินผลการนิเทศอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการนิเทศของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีแผนการประเมินผลการนิเทศภายในของโรงเรียน ในการประเมินผลการนิเทศทุกครั้งจะทำให้คณะกรรมการได้ทราบข้อบกพร่อง จุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา ในการนิเทศทุกครั้งจะต้องมีกระบวนการในการดำเนินงาน ดังที่ สิริปราชญ์ วาสุเทพรังสรรค์ (2531, บทคัดย่อ) กล่าวว่ากระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีการปฏิบัติทั้ง 5 กระบวนการ คือ กระบวนการวางแผน กระบวนการจัดองค์การ กระบวนการนำกระบวนการควบคุมและกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิรัช อุณแสง (2540, บทคัดย่อ) ที่พบว่า ควรมีการพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการประชุมนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผน

สำหรับการเขียนแผนการสอนของครู ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เขียนแผนการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน และความเห็นเกี่ยวกับการที่ครูส่วนใหญ่ในแต่ละโรงเรียนที่ยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน

ผู้บริหารไม่เห็นด้วย แต่ครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศภายในเห็นด้วย แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่เป็นกรรมการนิเทศโรงเรียน ได้รับข้อมูลไม่ตรงกันหรืออาจขาดการสื่อสารข้อมูลซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ในการแต่งตั้งครูผู้สอนให้เป็นกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนทั้งหมดในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาถึงความเหมาะสมและให้ความเห็นชอบ
2. โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมทางวิชาการเดือนละประมาณ 1 ครั้ง เพื่อร่วมกันประเมินผลการพัฒนาการเรียนการสอนโดยรวม สรุปผลการนิเทศภายในโรงเรียนตลอดจนหาแนวทางและมาตรการและปรับปรุงการนิเทศภายใน
3. โรงเรียนควรจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการไว้อย่างเป็นระบบ และข้อมูลที่จัดเก็บต้องเป็นข้อมูลที่เป็นจริง ปัจจุบัน เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนการนิเทศภายใน เช่น ข้อมูลสถิติจำนวนนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ชั้นนักเรียนเป็นรายบุคคลในแต่ละกลุ่มวิชา ปัญหาด้านสภาพอนามัยนักเรียน รวมทั้งข้อมูลจำเป็นอื่น ๆ ด้วย
4. โรงเรียนควรมีแผนการนิเทศภายในที่ชัดเจน และแผนดังกล่าวควรเกิดจากความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน มิใช่เป็นแผนที่เกิดจากผู้บริหารแต่เพียงผู้เดียว
5. โรงเรียนควรกำหนดกฎเกณฑ์การนิเทศให้ชัดเจน และปฏิบัติการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนจัดให้มีการสรุปผลการนิเทศเป็นเอกสาร เพื่อเผยแพร่ให้บุคลากรในโรงเรียนได้รับทราบผลการพัฒนา การจัดการเรียนการสอน
6. โรงเรียนควรจัดทำเครื่องมือการนิเทศหลาย ๆ ชนิด โดยให้ครอบคลุมกิจกรรมทุกกิจกรรมที่มีในโรงเรียน ตลอดจนเครื่องมือนั้นต้องมีความยุติธรรมแก่บุคลากรทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ
7. โรงเรียนควรจัดให้มีการประเมินผลการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องในการนิเทศและจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพต่อไป

8. โรงเรียนควรมีโครงการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรทางการนิเทศภายใน เช่น การส่งเข้าอบรมสัมมนา การส่งไปศึกษาดูงาน ตลอดจนการจัดหาเอกสาร ตำรา สื่อและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อบุคลากรจะได้ศึกษาหาความรู้ได้